

Til: Nærings- og fiskeridepartementet
Deres dato: 11.11.2016 – Ref. 16/2036
Vår dato: 10.2.2017

Høringsinnspill til ny forskriftsbestemmelse i regelverket om offentlige anskaffelser

Bellona viser til etatenes høringsnotat om ny forskriftsbestemmelse i regelverket om miljø i offentlige anskaffelser, og leverer med dette våre høringsinnspill som vi håper departementet vil ta hensyn til.

Utgangspunktet for vår uttalelse er tett og god dialog med aktører i næringslivet, offentlige aktører og øvrige interessenter og til slutt Bellonas vurdering av disse innspillene. Bellona stiller seg i hovedsak bak departementets forslag.

Skal verdens oppvarming begrenses til to grader, må vi skape et nullutslippssamfunn innen 2050. Det er kun én investeringssyklus unna for store deler av den økonomiske aktiviteten i Norge. Det offentlige innkjøpsmakt er en viktig premissgiver for hvordan vi skal nå de internasjonale og nasjonale målsetningene innenfor miljø- og klima.

Det offentlige kjøpte inn for 432 milliarder i 2013¹ - med andre ord er offentlige anskaffelser et viktig og nødvendig virkemiddel for redusert miljøbelastning og flere klimavennlige løsninger. Klimaforliket stadfester viktigheten av at det offentlige går foran, og i Sundvollen-erklæringen heter det at regjeringen vil «*sørge for at offentlig sektor som kunde bidrar til å ta i bruk og utvikle nye miljø- og klimavennlige teknologier og løsninger*».

Fra bør til skal:

Dagens innkjøpspraksis preges i stor grad av *business as usual*. Dette kan endres ved å innføre et *minimumskrav* på 30 prosent miljøvekting ved *alle* offentlige anbud. Evt. unntak skal måtte begrunnes.

Forslag 1: I § 7-5 a, § 7-4 a og § 7-3 a om «*minimering av miljøbelastning*» må ordene *kan* og *bør* erstattes av *skal*:

«Oppdragsgiveren (...) ~~kan~~ **skal** stille miljøkrav og kriterier i alle trinn av anskaffelsesprosessen (...). Der miljø brukes som tildelingskriterium, ~~bør~~ **skal** det minimum vektet 30%.»

Forslag 2: Ordet *miljøkrav* bør endres til «klima- og miljøkrav» for å synliggjøre og vekte klima som en vesentlig del av miljøaspektet.

Nye verdikjeder:

Det er viktig å ha en helhetlig tilnærming til anskaffelsene/løsningen slik at hele verdikjeden blir optimalisert når det gjelder energi, økonomi og klima- og miljøbelastning. Dette vil i noen tilfeller kreve et totalt re-design av verdikjeden og da må flere sektorer tilpasse sin virksomhet til den nye løsningen.

Dette stiller krav til innkjøpers kompetanse både teknologisk, samfunnsmessig, økonomisk og klima- og miljømessig, m.a.o. en tverrfaglig og holistisk tilnærming. Denne kompetansen finnes i liten grad ute hos den

¹ <https://www.ssb.no/offinnkj>

enkelte innkjøper og er en viktig faktor for å finne fram til de mest optimale løsningene. Dialog mellom alle parter tidlig i anskaffelsesprosessen er viktig for å finne fram til de beste løsningene. Bellonas erfaring på dette området med bl.a. Omsorgsbyggs krav til utslippsfrie byggeplasser, viser at dette er gjennomførbart.

Innkjøpsprosessen består av tre momenter:

- 1) avklare behov
- 2) konkurranse gjennomføring
- 3) kontraktsoppfølging

Når miljø og klima skal vektlegges med minimum 30 prosent i alle ledd i prosessen må evnen til å gjennomføre dette tilsvare ambisjonsnivået. Det betyr kompetansebygging i flere ledd og en tett god dialog mellom alle aktører.

Bellona forslår å:

1. Identifisere anbud med særlig relevans for grønn innovasjon og gi disse lengre tidshorisonter enn normalt. Miljøkrav, kombinert med et ønske om å fremme nye løsninger, vil gi markedet anledning til å utvikle nye klimavennlige løsninger.
2. For bygg- og anleggsvirksomhet: finne løsninger for risikoavlastning mellom entreprenør og byggherre (staten). For eksempel forutsetter anleggsbransjen moden teknologi, fordi det i dag er for liten premiering av innovasjon med høy risiko.
3. Generelt premiere innovasjon i anbud og innkjøp. Samtidig som man må sørge for systemer for rimelig risikofordeling mellom innkjøper og leverandør, vil kompetanseheving knyttet til brukerdrevne innovasjonsprosesser hos innkjøper/oppdragsgiver være nødvendig.
4. Generelt unngå formuleringer i anbud som «krav om moden teknologi». Offentlige innkjøpsordninger bør aktivt tilrettelegge for nye produkter og tidlig-fase teknologiløsninger, med mål om å bli en sentral drivkraft i en tidlig kommersialiseringsfase.
5. Utvikle arenaer for kunnskapsdeling og lett tilgjengelige erfaringsdatabaser for innkjøpere.
6. Rydde opp i for mange merke- og sertifiseringsordninger som det kan være vanskelig for en innkjøper og forholde seg til. Det må utvikles entydige måter å måle klima- og miljøfaktorene på, så innkjøper kan vekte og rangere de ulike klima- og miljøløsningene. (EPD, Energimerkeordningen og LCA kan være eksempler på ordninger som til en viss grad fungerer slik i dag. Også energimerkeordningen er en offisielt godkjent ordning som alle offentlige leietakere bør vektlegge i alle leieforhold). Enkelte merkeordninger tar ikke nok hensyn til de langsiktige konsekvensene ved valg av løsninger, f.eks at levetiden til nye bygg kan variere med inntil 50 år.
7. Legge til rette for utvikling av et velfungerende leverandørmarked, utvikle nasjonale kunnskapsklynger som kan gi arbeidsplasser, f.eks i maritim sektor, jernbane-, bil- og its-industri.

Listen er ikke uttømmende og Bellona bistår gjerne i det videre arbeidet med gjennomføring av den nye forskriften.

Med vennlig hilsen

Hallstein Havag
Fagsjef

Odd Olaf Schei
Rådgiver